

HAC İBADETİ VE RUHSATI'NİN ŞİİRLERİNDE HAC

Hazırlayan: Ali YAKICI

TÜRK milleti hacc ibadetini eda etmek ve yaşamakla, bu emri yerine getirmekle kalmamış, manilerine, ninnilerine, türkülerine, destanlarına işlemiştir. Yeşirttiği ünlü şairlerinin şiirlerine konu olmuştur. Haccın nenasikini şiirlerinde safha safha işleyen halk şairlerinden biri de Ruhsati'dir. Ruhsati, hac farzasını İslâm'ın diğer şartları içinde, her mümin gibi ayırmadan verir:

Mümin ister nasihat işide
Zindanda kalmaya yerin ısıda
Savum, salat, hac ve zekat peşinde
Eda eden var mı aslanım haccı

Hacc'a gitmek Ruhsati'de bir tutkudur, bir hasrettir. Yoksulluğa ilenir, hacc'a gitmenin yollarını arar:

Yoksulluğu ezberledim nideyim
Verin aşkın badesini yudayım
Biraz altın ver ki hacc'a gideyim
Bu kavi üzre durmazsam geri al

Hacc'a gidememenin üzüntüsü Ruhsati'nin içinde kor gibi yanmaktadır. Hacı olma özlemi dualarına girer Ruhsati'nin, şiirleri hasret dolu birer dua olur.

N'ola bir gün Medine'ye
Varsam yalvarsam ağlasam
Ziyaretten ziyarete
Girsem yalvarsam ağlasam

Ataydın Ka'be'ye özüm
Cöreydi Ravza'yı gözüm
Hacerü'l-Esved'e yüzüm
Sürsem yalvarsam ağlasam
Derunumda yanar odı
Ezberimde güzel adı
Medine'de Muhammed'i
Görsem yalvarsam ağlasam
Gûş eyleyi niyazıma
Dursam hacet namazına
Ruhsati'yem muradıma
Ersem yalvarsam ağlasam

Ruhsati, malı mülkü olup da hacca gitmeyenlere, hac yerine mal mülk için başka mekanlara göçenlere esef duyar. Uzun yolculukların sembolü olan turnalara bile seslenirken yaylaya gitmekte acele etmemelerini, önce gidip Ka'be'ye yüz sürmelerini ister:

Arzulayıp yayla, etme acele

Uğrarsın baharın kışına turnam
Bermurat olursun gidersen hele
Sür yüzün Ka'be'nin taşına turnam

Telbiye, hacc ibadetini yerine getirme sırasında bilhassa Mekke'ye yaklaşırken yüksek sesle söylenen "Lebbeyk... Allahümme lebleyk... Lebbeyke lâ şerikeleke lebbeyk. İnnelhamde venni'mete leke velmülk, lâ şerike leke" duasına verilen addır. Ruhsatı'nın şiirlerinde de telbiye'ye sık rastlanır:

Ruhsatın kalbindedir gümanı
Kadir Mevlâ'm nasip eyle imanı
irfan dağında lebbeyk zamanı
Hak yoluna ben kurbanım sen nesin
Yaya mı yalınayak varsam
Yüzüm eşliğine sürsem
Sağ ayak ileri gitse.ı
Desem lebbeyk lebbeyk
Çağırса sevdiğim varsam
Desem lebbeyk lebbeyk
Yüzüm hâk-i paye sürsem
Desem lebbeyk lebbeyk
Haşrolanda anda kalsam
Sılaya bir mektup saisam
Ruhsatım muradım alsam
Desem lebbeyk lebbeyk

Cemre, şeytanın Hz. İbrahim'e görüldüğü ve O'nun da onu kaçırıldığı mahallerde hedefi taşlamaktır. Şeytan taşlama Ruhsatı'nda ifadesini şöyle bulur:

Mücvir kalsam kışlasam
Hizmet edip bağışlasam
Şeytanın evin taşlasam
Desem lebbeyk lebbeyk

Makam-ı İbrahim, Beytullah'ın kapısının karşısında bir mekândır. Hz. İbrahim, Hz. Hacer ve Hz. İsmail'i görmek için Mekke'ye geldiği zaman burada atından bir taş üzerine inmiştir. Ka'be'nin inşasında da bu taşı iskele olarak kullanmıştır. Hz. İbrahim'in mübarek ayağının izi de olan bu taşın inşaat sırasında bir asansör gibi vazife gördüğü de rivayet edilir. Günümüzde de aynı makamda mahfuzdur. Hacerü'l-Esved, çeşitli vesilelerle Ruhsatı'nın şiirlerinde görülür:

Rüyada zemzemle yudum yüzümü
Hacerü'l-Esved'e diktim gözümü
Mevlâm kabul etti her niyazımı
Kaldırdım ellerimi ağladım yâre
Hacerü'l-Esved'i bulsam
imamın hüccetin bilsem
Ağlasam gözyaşım silsem
Desem lebbeyk lebbeyk

Arafat Dağı, Hz.Adem ile Hz.Havva'nın kavuştuğu yer olan Cebel-i Rahme'nin diğer adıdır. Hz. Adem ile Havva'nın buluştukları bu yere "Arafat" denilmiştir.

Çıksam dağ-ı Arafat'a
Tutsam yüzüm münacata
Açsam dilim tilavete
Desem lebbeyk lebbeyk

Zemzem, Cebrail'in Hz. Hacer'e gösterdiği v e Hz. İsmail'in topuğunu vurarak suyunu çıkarttığı kuyu ve suyuna verilen addır. Su ilk çıktığı anda Hz. Hacer akıp gitmesini önlemek amacıyla bir yandan etrafını çevirerek akmasını önlemeye çalışması, bir yandan da zem zem (dur dur) demesinden dolayı suyun adı Zemzem olarak kalmıştır.

Delile el-aman desem
Zemzem ile yüzüm yusam
Başımı secdeye koşam
Desem lebbeyk lebbeyk

Hacet namazı ve hacet kurbanı da dileyen bazı kimselerce eda edilir. Bu hususlar Ruhsati'nin şiirlerinde de görülür:

Kessem hacet kurbanını
Tutsam hakkın fermanını
Nazar kılsam dört yanını
Desem lebbeyk lebbeyk

Kurban için yukardaki mısraları sıralamış olan Ruhsati namaz için de şu dizilere yer verir:

Çıksam Medine'ye gelsem
Sevdiğimi orada bulsam
Hacet namazını kılsam
Desem lebbeyk lebbeyk

Hacc seyahatinin duraklarından biri de Medine'dir. Ka'be'nin eşğine yüz sürüp Hacerü'l-Esved'i öpen, Zemzem suyundan içen, Arafat'a çıkan, Cemre'de şeytan taşıyan, kurbanını kesip ziyaret tavafını yapan hacı aday, hac farızasını tamamladıktan sonra, Hz. Muhammed'in mübarek kabrini ziyaret etmeden dönmeyi düşünmez. Bunun içindir ki Ruhsati'nin şiirlerinde Medine önemli yer tutar:

Kerem eyle Medine'ye varasın
Arzu halim doğru dosta sunasın
Varsın Ruhsati'yi eller kinasın
Akıyor gözümde cu seher yeli

Ruhsati, Medine'ye vasil olmuş, murada ermiştir:

Medine'ye geldi erdik murada
Kalmadı elimden gitti irade
Nice velileri bulduk orada

Gene bülbül oldu dillerim yre

Hac ziyareti tamam olmuş, aylık vakti gelmiştir. Mübarek topraklara gelirken hangi sevinci duymuşsa içinde Ruhsati, ayrılırken de aynı üzüntü içindedir.

Ayrıldım Ka'be'den ağlamayım mı
Bir daha döner mi yollarım yare
Yas çekip karalar bağlamayım mı
Ayan olur mu hallerim yare
Arzulayıp geldim can feda olsun
Altınoluk sana elveda olsun
Hayaline bile kan feda olsun
Durmasın ağlasın sellerim yare
Nasıl ayrılmalı el-aman Hda
řamdanlara bugün dikildi çerađ
Yüzbin hccac ile ettik elveda
Ruhsat'ım yok yad olsun mallarım
yare

Hac dönüşü, Türk halkı arasında, tıpkı uğurlamada olduğu gibi karşılamalarla, törenlerle, düğünlerle kutlanır. Mübarek topraklara ayak basıp dönenler için "hacı pilavları" dökülür. Adeta düğün, bayram havası yaşanır. Hacdan dönenlere hoşgeldine gidilir, hurmalan yenir, zemzemleri içilir. Ruhsati'nin de şiirlerine dönüş hadisesini canlandıran pasajlar görmek mümkündür:

Teřrifin mübarek olsun
Safa geldin Hacı baba
Buyrun Sadr-ı blya
Safa geldin Hacı baba
Donun yuyup paklandın mı
Mihman olup dinlendin mi
Medine'de eđlendin mi
Safa geldin Hacı baba
Narımdan haberin var mı
Zarımdan haberin var mı
Yarımdan haberin var mı
Safa geldin Hacı baba

BÜTÜN HACI ADAYLARINA İTHAF

RAHMETİNE
NAİL OLSAM
Niyet edip yola ıksam,
Lebbeyk diye vasıl olsam,
Yedi řavtlı tavaf yapsam,
Rahmetine nail olsam.
Beytullah'a eřik olsam,
Zemzem ile abdest alsam,
Haremimde namaz kılsam,

Rahmetine nail olsam.
Safa'dan Merve'ye kořsam,
Araf atta vakfe yapsam,
Melek olup kanat taksam,
Rahmetine nail olsam.
Ravza-i pâkine girsem,
Ol Resule selâm versem,
Kırk vakitte niyaz etsem,
Rahmetine nail olsam.
Bilâl'den ezan dinlesem,
Uhutta şehitlik gezsem,
Hamza gibi canım versem,
Rahmetine nail olsam.
Bekir gibi sıddık olsam,
Ömer gibi âdil kalsam,
Osman olup da nurlansam,
Rahmetine nail olsam.
Ali gibi kılıç tutsam,
Selman misli hendek açsam,
Ayşe gibi hadis bilsem,
Rahmetine nail olsam.
Şeytanları bir bağlasam
Günahlarımdan kurtulsam
Atfımın fermanını alsam
Rahmetine nail olsam.
Ziyaretim hoşça geçse
Gönlümdeki hasret dinse
Yüce Rabbim ferman etse
Rahmetine nail olsam.
Kemalettin ERDİL